

Waterschap Veluwe

Fietsroute Vaassen-Epe

± 40 kilometer

De Veluwe is een van de grootste aaneengesloten stukken natuurgebied in Nederland.

Deze fietsroute neemt u mee door een kenmerkend gebied: het overgangsbied van droge naar natte natuur en het sprenglandschap dat in de wereld uniek is!

De Cannenburch

Dit kasteel is het centrum van het sprengstelsel van Vaassen. Sprengen zijn niet natuurlijk. Ze werden gegraven door mensen en dienden een specifiek doel, zoals het aandrijven van watermolens. De kasteelheer was eigenaar van de sprengen en de meeste molens. Rond 1750 was de Cannenburch eigenaar van 23 watermolens.

1. Kasteel De Cannenburch, startpunt en parkeerplaats.

U verlaat het terrein van De Cannenburch en slaat linksaf de Julianalaan in en meteen weer linksaf het Kersendijkje op. Als u over het tweede houten bruggetje fietst, ziet u aan uw rechterhand de Cannenburcher molen.

2. Cannenburcher molen: vanaf 1387 wordt in één adem telkens “een huys geheten Cannenborch ende een watermeule” genoemd. In 1872 werden de goederen, en dus ook de molens, van de Cannenburch verkocht. De molen kwam toen in bezit van G. te Riele. Tot nu toe is hij in eigendom gebleven van de nazaten van Te Riele. De molen maalt nog steeds. Het assortiment is heel breed en bevat onder andere mout en boekweit. Links van u ligt de wijert. Die dient voor het opsparen van water gedurende de nacht. De molengoot wordt ‘s avonds dicht gezet. Daardoor is er de dag daarna weer voldoende water om de molen te laten draaien. Helaas levert het water te weinig energie om een goede boterham te verdienen. Het water wordt niet meer voor levering van energie gebruikt.

U fietst rechtdoor, de Laarseweg op (richting Epe). De eerste weg aan uw rechterhand slaat u in (Heggerweg). Bij de T-splitsing met de Nijmolensebeekweg slaat u linksaf. Deze weg gaat over in de Hofse Molenweg.

3. Aan uw linkerhand ziet u een waterval. Dit is de plek waar de Hofse Molens stonden, die eigendom waren van de Cannenburch. In 1982 zijn ze afgebroken.

U volgt deze weg. Bij de T-splitsing slaat u rechtsaf de Ankerweg in. Aan het eind van de Ankerweg steekt u de grote doorgaande weg over. Aan de overkant fietst u de Logtenbergweg in. Dit is een grotendeels onverharde weg. U komt uit op een fietspad. Dat gaat u rechtsaf op.

4. Het fietspad waar u nu op fietst, is het tracé van de spoorlijn Apeldoorn-Zwolle. Deze lijn is in 1887 aangelegd. Tot 1950 was de lijn onderdeel van het personenvervoernet. Het goederenvervoer eindigde in 1972.

Bij het stop-bord gaat u linksaf de Pastoorsweg in (er staat hier geen straatnaambord!). U steekt de grote weg over (Laan van Fasna). Direct aan uw rechterhand ziet u water.

5. Dit is de wijert in de Hartensemolen Beek. Net als bij de Cannenburcher molen is dit een vijver om water te sparen voor de nacht. Aan de andere kant van de weg ziet u dat de beek hoger ligt dan het landschap. De beek wordt daar opgeleid om bij de Amsterdamse kopermolen een verval voor het waterrad te creëren. De molen herbergt nu een wasserij. Het buurtschap Oosterhof is een typisch katholieke enclave. Let even op het ensemble van kerk, koetshuis, pastorie en zusterhuis.

U gaat de eerste weg naar links in, de Deventerstraat (ook hier geen naambordje). U volgt deze weg die wat naar rechts buigt. U fietst over de watergang de Grift, waarna u direct linksaf gaat (ANWB paddestoel P24677) en de grote weg oversteeft (bordje doodlopende weg). Het fietspad waarop u zich nu bevindt, loopt evenwijdig aan en tussen het Apeldoorns Kanaal en de Grift.

6. Het woord “Grift” betekent gegraven. Deze watergang is gegraven om het water van de beken, die west-oost stromen, in noordelijke richting af te voeren. Hierdoor bleef het land ten oosten van de Grift droog.

Vaassense Sluis

De Vaassense Sluis is één van de zes sluisen in het kanaal. Het kanaal is op 13 april 1829 geopend, maar heeft nooit een intensief scheepvaartverkeer gekend. Deze sluis overbrugt maar liefst een verschil in waterpeil van 2.70 meter.

U volgt dit fietspad totdat u een bord 'doodlopende weg' tegenkomt. U slaat hier linksaf (het fietspad ligt iets lager).

7. U kunt ook nog een klein stukje rechtdoor fietsen en de Vaassense Sluis bekijken.

U vervolgt het lager gelegen fietspad. Op het punt waar het fietspad weer langs het Apeldoorns Kanaal loopt, ziet u de Vaassense Overlaat.

8. Vaassense Overlaat is de plek waar het water uit de Grift het kanaal in geleid kan worden. Dit is wel eens nodig als bijvoorbeeld de hoge waterstand van de Grift op een andere plek (benedenstrooms) problemen geeft.

Even verderop slaat u linksaf de Runnenbergweg in (eigen weg). Over de brug gaat u rechts de Viskweekweg in en vervolgens weer links. U passeert het bord van recreatiegebied/natuurgebied Kievitsveld. Direct daarna gaat u linksaf het fietspad op.

9. Aan uw rechterhand ziet u diverse rechthoekige plassen water en veel riet. Dit zijn voormalige viskweekvijvers van de Heidemij. De vijvers hebben verschillende diepten. In het begin van de twintigste eeuw meende de Heidemij dat er voor zoetwatervis een goede markt was. Aan de Veluwerand werden toen voornamelijk forellenkwekerijen aangelegd, maar ook kwekerijen voor karper en baars. In deze kwekerij is onder andere zonnebaars gekweekt en in Nederland geïntroduceerd. Men leidde het water van het ene naar het andere bassin. Om de vis te “oogsten” zette men het bassin droog. Met lieslaarzen aan ging men de vijver in. De kwekerij ligt er nu verlaten bij. Daardoor kunnen de bassins zich in alle rust tot natuurgebied ontwikkelen. De drie ontwikkelstadia ziet u terug in het landschap: open watervlaktes, stukken waar het riet samen met waterlelies probeert het water te laten verdwijnen en zogenaamde broekbossen. Dat zijn gedeelten waar nauwelijks nog water te zien is. De meeste forellenkwekerijen redden het tot nu toe redelijk. Voor de viskwekerij die hier bedreven werd (karper en baars), was het rendement echter te klein.

U vervolgt het fietspad aan de andere kant van de Nijmolense Beek. U slaat rechtsaf de Achterdorperweg in. U passeert eerst de Nijmolense Beek en even later de Smallertse Beek.

10. Ter hoogte van de Smallertsweg kunt u een **tweetal uitstapjes** maken.

Slaat u linksaf de Smallertsweg in, dan komt u bij recreatiepark 't Smallert en de Kaarsenmakerij en Forellenkwekerij.

- 10.a Het recreatiepark ontstond rond een forellenkwekerij. U kunt hier op forel vissen. De Smallertse Beek voedt de forellenvijvers met schoon water. Voor de kinderen is er een speeltuin met o.a. 3 superglijbanen, aquashuttle, trampolines, kanovijver en minicarbaan.
- Op hetzelfde adres (Smallertsweg 8) bevindt zich een kaarsenmakerij, waar je onder begeleiding zelf een kaars kan maken. De cadeaushop heeft een rijke sortering kaarsen.

Volgt u de Achterdorperweg nog zo'n 100 meter verder, dan kunt u rechtsaf de Schobbertsweg op richting recreatieplas Kievitsveld.

- 10.b Recreatieplas Kievitsveld: voor fietsers is de toegang gratis. U kunt de fietstocht hier onderbreken voor een verfrissende duik.

We nemen de route weer op bij de Achterdorperweg, we volgen de weg linksaf. U gaat al vlug rechtsaf de Spoorstraat in, dus niet het dorp inrijden.

11. U fietst langs de voormalige laad- en losplaats van de landbouwcoöperatie. Ook was hier een maalderij waar mengvoeders gemaakt werden. Men zette hier enkele goederenwagens op een zijspoor om te laden of te lossen.

Waterinnamepunt

Bij dit waterinnamepunt wordt in de winter beekwater van hier naar de infiltratievijvers aan de Dellenweg gepompt, ten noordwesten van de kern Epe. Vlakbij de Dellenweg bevindt zich ook een drinkwaterwinning. Het beekwater vult het onttrokken drinkwater grotendeels weer aan.

Na de coöperatie neemt u eerst de Spoorstraat en later het spoortracé verder in noordelijke richting. Naast het fietspad bevinden zich wat natte gebieden. In dit lage gebied komt grondwater uit de Veluwe aan het oppervlak.

U kruist de Brinkerweg en u passeert twee erfopgangen. Bij de eerstvolgende kruising slaat u rechtsaf de Westendorperweg in (het straatnaambordje bevindt zich niet in het zicht!). U steekt de Gelriaweg over naar de Bekenwalweg. Bij de splitsing houdt u links aan (Heetkampsweg).

12. Aan het eind van de Heetkampsweg vindt u het waterinnamepunt Zuuk. Even voor dit punt komen de Verloren Beek en de Klaarbeek bij elkaar.

U fietst een stukje terug (eerst Heetkampsweg, dan rechtsaf de Bekenwalweg op). Dan slaat u rechtsaf de Gelriaweg op. Direct aan uw linkerhand bevinden zich de Zuukermolens.

13. De molen wordt het eerst genoemd in 1553. Net als in zoveel molens was er eerst een korenmolen en later een papierfabriek in gevestigd. Na een brand in 1882 bouwde men er in 1885 een roomboterfabriek in. In 1901 wordt een stoommachine in de Coöperatieve Zuivelfabriek Gelria geplaatst. De zuivelfabriek werd hierna naar een plek even verderop verplaatst in noordelijke richting. De melkfabriek is verdwenen, maar de straatnamen herinneren nog aan de zuivelfabriek Gelria. In 1923 vestigde zich een wasserij Prinsen in het gebouw. In 1945 sticht H.F.H. de Lange een werktuigenfabriek "Eureka" in het gebouw. Dit bedrijf is uitgegroeid tot de nabij gelegen V.M.I., de Veluwe Machine Industrie. Dit bedrijf maakt machines voor de autobanden-industrie die over de hele wereld geëxporteerd worden.

De kopermolen

De Gelriaweg leidt u naar een T-splitsing waar u linksaf gaat (Ledderweg). U kunt voor een uitstapje rechtsaf.

14. In de museumboerderij Hagedoorns Plaatse wordt een beeld gegeven van hoe een gezin rond 1900 leefde op deze Saksische hoeve uit 1715. Alle kamers zijn ingericht met authentiek meubilair. De museumboerderij is gevestigd op de Ledderweg 11.

Deze weg gaat over in de Brakerweg (links aanhouden). De eerste weg links is de Kopermolenweg. Die slaat u in. Na 100 meter ziet u aan uw rechterhand de Kopermolen.

15. Kopermolen: In 1826 schrijft men over deze molen: “bijzonder wordt op de molen te Epe en te Voorst veel koper tot platen geslagen voor hele en halve cents en duiten, waartoe die platen vervolgens op de aan deze molens verbondene knipperijen op de vereischte grootte gesneden worden”. Uit een beschrijving naar aanleiding van een faillissement in 1850, komt de Kopermolen naar voren als een krachtige molen met zes raderen. Aan beide kanten van de beek stond een gebouw met drie raderen. In 1858 werd het linker gebouw afgebroken. Op de fundamenten van het andere gebouw werd een papierfabriek gebouwd. Op de eerste etage was de papierzolder waar het papier te drogen hing. De luiken gingen dan open om het papier snel te laten drogen. Het waterrad werd in 1975 vernieuwd.

Retentie

Dit is een plek waar een teveel aan water tijdelijk wordt opgeslagen. Het water zakt hier langzaam weer de grond in of kan bij lage afvoer weer de beek in lopen.

U fietst terug over de Kopermolenweg tot aan de Brakerweg. Daar gaat u linksaf. Aan het eind van de Brakerweg komt u bij de Eperweg (grote doorgaande weg). Deze steekt u over en u gaat schuin rechts de Papenstraat in. Bij een T-splitsing houdt u links aan en slaat u vervolgens rechts af; u bevindt zich nog steeds op de Papenstraat.

16. Bij de T-splitsing in de Papenstraat bevindt zich aan de linkerkant een zogenaamde retentie. De Verloren Beek kan bij regenval plotseling veel water afvoeren. Benedenstrooms van dit punt kan de grote hoeveelheid water problemen veroorzaken. Bij hoge waterstand in de beek stroomt een deel van het water deze plas in, voor tijdelijke opvang.

Bevindt u zich weer op de Papenstraat, dan vervolgt u deze tot u aan uw linkerhand boerderij 'In de Wilde Laege Weijde' passeert, eigendom van de familie Lagerwey.

17. 'In de Wilde Laege Weijde' ligt aan de rand van het 'Wisselse Veen' (Veenweg 1). In de winkel van de boerderij kunt u diverse kwalitatief hoogwaardige streekproducten kopen zoals eieren, aardappelen, rundvleespakketten en honing. Wilt u even uitrusten? Dat kan hier onder het genot van een overheerlijk ijsje.

Retentie Dorpse Beek

U vervolgt de route door de Papenstraat tegenover 'de Wilde Laege Weijde' aan te houden.

18. De Wisselse Enk bevindt zich aan uw rechterhand. Op deze hogere rug tussen het dal van de Verloren Beek en de Eper Beken werd kleinschalige landbouw bedreven.

Bij de T-splitsing slaat u rechtsaf de Wisselseweg in. Kort daarna slaat u linksaf de Korte Blekersweg in. Aan het eind van de Korte Blekersweg houdt u links aan: deze gaat over in de Blekersweg. U passeert de Paalbeek, één van de Eper Beken. Van 2000 tot 2003 is gewerkt aan het herstellen van de Eper Beken.

Vervolgens slaat u rechtsaf de Paalbeekweg in. U volgt het fietspad langs de Paalbeekweg. Op de splitsing links aanhouden. Net voor de rotonde slaat u links af en steekt u de weg over. U bevindt zich nu op de Tongerenseweg-zuid, een B-weg die parallel loopt aan de Tongerenseweg.

19. Na 500 meter bevindt zich aan uw linkerhand de retentie Dorpse Beek Epe. Naast de beek is er ruimte voor natuur gemaakt. Op het bord bij de retentie staat informatie over de inrichting en de realisatie van dit natte terrein.

De Vlasbeek

U fietst door tot u aan uw linkerhand schuin de Rauwenhoffweg in gaat.

20. Na ongeveer 300 meter ziet u aan uw linkerhand een zitje, waar u uitkijkt op het knooppunt van de Vlasbeek en de Dorpse Beek. Mocht u een kijkje nemen aan de andere kant van de weg, dan ziet u hier retenties en ruimte voor natuurontwikkeling. Het informatiebord geeft uitleg over de waterhuishouding. De Vlasbeek loopt hier door een bedding van leem naar de andere kant van het dal. Oude rechten die bij de Kopermolen (15) behoren, verplichtten het waterschap deze onnatuurlijke kruising van het dal intact te laten. De watermolen zou anders te weinig water krijgen om effectief te draaien.

Nadat u misschien even de benen hebt gestrekt, vervolgt u de route en slaat u linksaf de Oostravenweg in.

21. U passeert de Paalbeek.

Chevallierschool

U vervolgt de route tot aan het zandpad en slaat dan rechtsaf de Koeweg in. U volgt het zandpad, dat na de camping smaller wordt en een “zone natuurgebied” in gaat, tot aan de verharde weg door het buurtschap Tongeren. Hier gaat u linksaf.

22. In het buurtschap Tongeren ziet u in de bocht naar links een gebouw dat in het verleden dienst deed als lagere school. De Chevallierschool ontstond omdat de heer Chevallier het belangrijk vond dat zijn kinderen onderwijs genoten. Later voegden zich andere kinderen van Landgoed Welna toe aan dit kleine groepje gegadigden. De school deed dienst van 1868 tot 1997. Momenteel is de Chevallierschool nog in gebruik als locatie voor het geven van cursussen en therapeutische begeleiding voor kinderen.

Na de Chevallierschool slaat u rechtsaf het Van Manenspad in: een zandweg met een geasfalteerd fietspad erlangs, dat het landgoed Tongeren ingaat. Het fietspad blijft u volgen. Rechts ligt de Tongerense heide. U volgt het Van Manenspad en komt aan op een fietspad waar u bij de kruising linksaf de Tepelbergweg in gaat.

23. Op deze kruising maakt u aan uw rechterhand kennis met het verschijnsel “schijngrondwaterspiegel”. U kunt het paadje rechts even inlopen. Het gaat hierbij om verschillende vennen en natte plekken, waarbij het water in het ven niet naar de ondergrond kan wegstromen. Dit heeft te maken met een ondoorlatende laag, die het water als het ware tegenhoudt. Zou deze laag lek gaan, dan loopt het ven leeg. Het water vloeit dan naar de regionale grondwaterspiegel die hier enkele meters lager ligt.

U fiets over de Tepelbergweg die u vervolgt tot aan de T-splitsing met de Boerweg. Hier slaat u linksaf (over het wildrooster heen).

24. Als u om u heen kijkt, ontdekt u de overgang van droge heide naar nat kwelgebied. Op het hoge, droge zandgebied infiltreert regenwater snel in de ondergrond, tot waar het grondwater staat. Het grondwater onder de heide ligt enkele meters onder het maaiveld. Het terrein helt sterk van de hoge heide naar het lager gelegen Wisselse Veen. Het hoogteverschil is ongeveer zeven meter! Onder de heide staat het grondwater hoger dan in het Wisselse Veen. Via de ondergrond stroomt het grondwater naar het veengebied. In het veengebied “kwelt” het schone Veluwewater naar boven. Een informatiebord staat rechts langs de Boerweg.

Tongerense Beek

De Boerweg komt uit op een geasfalteerde weg van dezelfde naam. Deze gaat u links op, ongeveer in het verlengde van het zandpad voor een uitstapje naar de Tongerense Beek. Na ongeveer 200 meter staat u bij deze waardevolle beek.

25. Bij het herstel van deze beek heeft de natuur een kans gekregen. De oevers zijn licht olopemd gemaakt waardoor veel planten die in het gebied van droog naar nat zich thuis voelen zich ontwikkelen. Vooral planten die een goede waterkwaliteit en “oud” grondwater vereisen, kunnen zich hier ontwikkelen. In de beek staan als kenmerkende waterplanten teeverderkruid en duizendknoop fonteinkruid.

U maakt na een bezoek aan de Tongerense Beek rechtsomkeert. U passeert de rechtsgelegen zandweg waar u uit kwam en vervolgt de asfaltweg. Deze weg gaat voorbij de Berghoeve over in een zandweg. Deze zandweg buigt na 250 m naar links. U fietst nu door het Wisselse Veen, waar natuurontwikkeling plaatsvindt.

26. De boeren in het gebied deden diverse pogingen om er weidegebied van te maken. Het bleef letterlijk aanmodderen. In 1993 verwijderde “Het Geldersch Landschap” de bemeste bovenlaag. Begin 20e eeuw was dit een schatkamer van de wilde flora. Dit gebied ontwikkelt zich weer tot een prachtig natuurgebied. Met interesse volgt men wat van deze wilde planten terugkomt. In de hoek bij het informatiebord begint de Verloren Beek. Het kwelwater uit het gebied verzamelt zich hier tot een beek, die min of meer natuurlijk door het laagste punt van het dal stroomt.

U vervolgt uw weg langs de Verloren Beek tot de Woesterbergweg (zandweg met fietspad). Hier gaat u rechtsaf het fietspad op. Bij de volgende kruising gaat u rechtsaf de Langeweg op en na 100 meter gaat u linksaf de Pollenseweg in. U passeert de Steenderbultweg en daalt nu af naar het dal van de Smallertse Beek. Via de Pollenseweg fietst u tot aan de Oranjeweg.

27. Naast de Pollenseweg en ten zuiden van de Oranjeweg (grote asfaltweg) liggen diverse retenties in twee takken van de Smallertse Beek. Deze retenties vangen bij grote waterafvoer in een vroegtijdig stadium water op. In dit natte gebied ontwikkelen zich interessante overgangen van droge naar natte natuur.

Op de Oranjeweg gaat u rechtsaf en na ongeveer 500 meter steekt u de weg over en fietst u de Pollenseveenweg in (zandweg).

28. Bij een bocht naar links ziet u rechts het Pollense Veen, een brongebied van de Smallertse Beek.

Vistrap

U kunt hier de route een stuk inkorten door recht voor de boerderij Het Kleine Veen de Hertenkampsweg in te rijden. Bij de Bloemendaalse weg komt u weer op het vervolg van de route (31).

Bij een splitsing aangekomen treft u aan uw linkerkant boerderij “Het Kleine Veen” van de familie Langevoort met mini-camping.

29. Vanaf mei kunt u hier boerderij-ijs kopen.

Voor het vervolg van de route neemt u de Pollenseveenweg. Deze gaat over in een verhard gedeelte, waarna u de Veldweg passeert (drukke weg). Aan de rechterkant ligt een oude stortplaats. Bij de splitsing gaat u rechtsaf de Koeweg in. Na een klein stukje fietst u schuin linksaf het zandpad op. Dit is de Schaverenseweg. De Schaverenseweg komt uit op de verharde Hanendorperweg. Hier gaat u links, vervolgens met de bocht mee naar rechts. De Schaverenseweg gaat over in de Achterenweg. Na 300 meter gaat u rechtsaf de Bloemendaalseweg in. Deze verharde weg gaat over in een zandpad.

30. Na 100 meter op het zandpad ziet u aan uw rechterhand retenties. Hierna volgt er weiland en een stukje verderop bevindt zich een vistrap. Door middel van deze vistrap, ook wel cascade genoemd, kunnen trekkende vissen in de bovenloop van de Smallerkse Beek komen. Vlak voor de passage van de Veldweg bevindt zich nog een retentie die bijna dichtgegroeid is met elzen.

Kwelgebiedjes

De Bloemendaalseweg (weer verhard) volgt u tot aan de Hertenkampseweg (Vaassense Binnenweg oversteken). Hier gaat u linksaf.

31. U fietst hier langs kwelgebiedjes van de Smallertse Beek. In deze kwelgebiedjes komt grondwater uit de Veluwe aan het oppervlak en stroomt het licht kronkelend naar de hoofdstroom van de Smallertse Beek.

Bij de kruising met de Nijmolense Beek (32) slaat u na 300 meter rechtsaf de Cannenburgerweg in. Op nummer 17 kunt u verse eitjes kopen. De Cannenburgerweg fietst u helemaal uit tot de kruising met de Gortelseweg. Hier gaat u linksaf.

33. In de houtwallen aan uw rechterhand liggen de koppen van de sprengen van de Nijmolense Beek. Deze koppen zijn uitgegraven in een drassig gebied om meer water uit de Veluwe af te tappen voor gebruik door de mens. Deze sprengen zijn gegraven in opdracht van de eigenaar van verbandstoffenfabriek en wasserij Utermöhlen.

Als u verder fietst over de Gortelseweg, dan kruist u de “opgeleide” Hartense Molenbeek.

34. Direct na de Gortelseweg verdwijnt de Hartense Molenbeek in een wasserij. In dit gebouw werd in het verleden een waterrad aangedreven. Door het kunstmatig hooghouden van de beek, kreeg het water bij de wasserij een groot verval.

Op het volgende kruispunt slaat u rechtsaf de Hattemseweg in.

35. Op dit kruispunt is het een wirwar van beken. Langs de Hattemseweg stroomt de Rode Beek, die schuin het kruispunt kruist. Aan de rechterkant van de Gortelseweg wordt water van een aftakking van de Geelmolense Beek aangevoerd, dat via een duiker onder de weg geleid wordt. Aan de linkerkant stroomt de Nieuwe Beek, die een haakse bocht maakt en dezelfde richting kiest als de andere beken.

De Hattemseweg ligt aan de noordkant van het dal van de Vaassense Beken. Op de Hattemseweg ziet u aan uw linkerhand de mooie boerderij de “Geelmolen”. De eerste vermelding is uit 1616. Op deze plaats stonden een kopermolen en een papiermolen. Om voldoende niveauverschil te krijgen voor het waterrad is de beek hoog boven het landschap gelegd. Om de koeien van de ene naar de andere kant van de beek te leiden is zelfs een tunnel onder de beek gemaakt. De beek ligt in een bedding van leem, zodat het water niet kan weglekken.

U fietst de Hattemseweg verder op.

36. Na 500 meter stroomt aan de linkerkant de Rode Beek naar u toe. Deze gaat onder de weg door. Nabij dit punt is een boom geplant om Yvonne Roelants te eren. Zij zette zich in om de Veluwe sprengen en beken te beschermen en behouden nadat de beken voor de eigenaren van papierfabrieken en wasserijen geen economisch nut meer hadden. Even verderop scheidt aan de rechterkant de Hartensemolen Beek zich van de weg af. Stroomafwaarts is duidelijk te zien dat de beek boven het landschap komt te liggen. De beek wordt op hetzelfde niveau gehouden terwijl het landschap daalt. Even verderop klinkt het geruis van de waterval bij “Het Hattem”. Omstreeks 1680 stond hier een papierfabriek. De molenplaats is vervangen door een cascade. Het waterrad werd nog tot 1908 gebruikt om de wasmachines aan te drijven.

37. Na 300 meter buigt het zandpad naar rechts. In deze bocht ziet u aan uw linkerhand het dal en brongebied van de Rode Beek. De beek wordt gevoed met kwelwater dat via oppervlakkige slootjes het water naar het laagste punt in het dal voert.

U vervolgt de weg rechtsaf. Na de brug over de Hartensemolen Beek gaat u linksaf de Niersenseweg op. Even na de kruising met het eerstvolgende pad ziet u aan uw rechterhand droge sprengenkoppen. U rijdt verder tot de volgende kruising. Het pad aan uw linkerkant gaat u straks in.

38. Stap hier even af en loop een stukje het pad in dat tien meter verder aan uw rechterhand langs diep uitgegraven sprengen het bos in loopt. Deze zijtak van de Hartensemolen Beek is sterk ijzerhoudend. Het water dat de koppen van de sprengen voedt, stroomt in de ondergrond door ijzerhoudende lagen. Als het water boven de grond komt wordt het ijzer door zuurstof geoxideerd tot de roodbruine vlokken. Dat verschijnsel heet ‘rodolm’.

De Motketel

Dit gebied noemt men ook wel 'de Motketel'. In maart/april is vaak de beekprik te zien. Dat is een primitief visje, dat in de bovenloop van deze schone beken een paaiplaats zoekt.

U gaat vanaf de Niersenseweg linksaf het pad in dat afgesloten wordt door een balk. Dit pad gaat na 100 meter over in de Hartensemolen Beek

38. In dit beukenbos "De Motketel" is een wirwar van sprengruilen uitgegraven. Het is een uniek gebied met tientallen diep uitgegraven "koppen".

U vervolgt het enigszins kronkelend zandpad telkens in dezelfde richting. Dit pad gaat met een brug over de Geelmolensebeek en komt uit op de Elburgerweg, een asfaltweg.

Op de asfaltweg gaat u linksaf. Net voor de bosrand ligt een zandpad dat naar de forellenkwekerij 't Hol gaat. Meestal is dit slecht begaanbaar, blijf dan op de asfaltweg en ga bij de kruising linksaf, de Elspeterweg op.

39. De kwekerij verkoopt verse en gerookte forel. In 1679 stond hier een papiermolen, die net als in zoveel situaties opgevolgd werd door een wasserij. In 1927 vestigde de Heidemij er een viskwekerij in.

Tegenover Huis Nieuw Niersen aan de Elspeterweg gaat u een recht bospad in. Ongeveer 50 meter voordat het bospad bij een open veld komt, gaat u linksaf. U ziet links een gebouw dat een onderkomen voor scouting is.

40. Rechts bevinden zich de sprengen(koppen) van de Nieuwe Beek. Deze is als laatste beek gegraven, speciaal om ijzerarm water naar de molen “Het Kraaiennest” (zie 43) te leiden, nabij het Cannenburcher bos.

Via een smal kronkelend bospad vervolgt u uw weg door een voor de Veluwe zeldzaam jeneverbesstruweel (droog heidegebied met jeneverbesstruiken). Dit smalle pad komt uit op de Elspeterweg, een asfaltweg. Rechtsaf de Elspeterweg op. Aan uw linkerhand ligt de opgeleide Geelmolense Beek en de boerderij “de Geelmolen”. De tunnel onder de Geelmolense Beek is hier beter te zien dan vanaf de Hattemseweg. U gaat de eerste weg naar links, de Gortelseweg in.

41. Na 200 meter komt u aan uw rechterhand een uniek aquaduct tegen. Hier wordt de Nieuwe Beek onder de Geelmolense Beek geleid. Er is weinig natuurlijks aan de Nieuwe Beek: van de zuidkant van Vaassen wordt de beek eerst door een hogere rug geleid, waar de Elspeterweg op ligt. Vervolgens stroomt de beek over het dal van de Vaassense Beken naar de Emmalaan, aan de noordkant van Vaassen.

U vervolgt de Gortelseweg en de Nieuwe Beek en gaat de eerste weg rechts de Emmalaan in.

42. Aan uw rechterhand ziet u na ongeveer 300 meter een eikenhouten schot dat het ijzerrijke water van de ‘Rode Beek’ scheidt van het ijzerarme water van de Nieuwe Beek. Het ijzerrijke water kon in de stroomafwaarts gelegen wasserij niet als waswater gebruikt worden. Daarom groef men de Nieuwe Beek, die ijzerarm water aanvoert uit het gebied ten zuiden van Vaassen. Deze twee beken moesten in ieder geval tot de wasserij gescheiden van elkaar lopen.

't Kraaiennest

Langs de Emmalaan liggen vier beken naast elkaar. Aan de noordkant de Hartensemolen Beek, aan de zuidkant respectievelijk een aftakking van de Geelmolense Beek, die ook overloopwater van de Rode Beek afvoert, de Rode Beek en de Nieuwe Beek.

Aan het eind van de Emmalaan slaat u rechtsaf de Koninginneweg in.

43. Op het hoekje van deze afslag ligt de molenplaats van de voormalige molen "'t Kraaiennest". Rond 1700 is hier een papierfabriek gesticht. In 1900 werd de molen afgebroken. Uit de puinhopen werd in 1904 een wasserij gebouwd. In 1955 kwam het rad tot stilstand. Het gebouw werd in 1987 helemaal afgebroken.

Vervolgens gaat u linksaf de voorrangsweg in, de Julianalaan. Aan uw linkerhand ziet u na 400 meter het startpunt van deze route, kasteel De Cannenburch.

Literatuur:

“Op kracht van Stromend Water, negen eeuwen watermolens op de Veluwe”,
H. Hagens, 1998

Aan deze fietsroute werkten mee:

Deze fietsroute kwam tot stand door een subsidie uit het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EEGFL).

2^e druk, januari 2006